

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833 – 1842 metais:
organizacija ir veikla*

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

Skiriu Mamai

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833–1842 metais:
organizacija ir veikla*

VILNIUS

Eugrimas

1997

UDK 947.45

Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Darius Staliūnas
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministerijai,
Lietuvių katalikų mokslo akademijai,
Lietuvos istorijos institutui,
prelato Juozo Prunskio fondui,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo*

© Vytautas Jogėla, 1997

© Lietuvos istorijos institutas, 1997

© Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, 1997

ISSN 1392-0391

ISBN 9986-752-23-X

TURINYS

PRATARMĖ	8
ĮVADAS	10
Istoriografija	11
Šaltiniai	13
Atsiminimai	14
Archyvai	15
RUSIJOS VALDŽIA IR KATALIKAI XVIII AMŽIAUS PABAIGOJE -- XIX AMŽIAUS PRADŽIOJE	17
Rusijos aristokratija ir katalikybė	17
Valdžios siekiai	19
Katalikų Bažnyčios valdymas	21
Katalikų apibūdinimas	24
AKADEMIJOS ĮSTEIGIMAS	26
Universiteto uždarymas	26
Akademijos pradžia	33
Dėstytojų parinkimas ir mokslo disciplinos	43
Mokslo vardų ir laipsnių suteikimas	53
Patalpos	54
Pirmieji mokslo metai	57
AKADEMIJOS PERSONALO KAITA	61
Rektoriai	62
Profesoriai	66
Adjunktai	69
Kalbų dėstytojai	74
Inspektoriai ir jų padėjėjai	76
Dvasios tėvai, arba kapelionai	78

AKADEMIJOS ALUMNAI IR JŲ STUDIJOS	80
Įstojimas	81
Akademijos klierikų gyvenimo sąlygos	84
Studijos	91
Klierikų kilmė	93
Tautinis klausimas	96
MOKYMAS IR MOKSLAS	100
Mokymas ir jo programos	100
Šventojo Rašto katedra	102
Dogminė, moralinė ir pastoralinė teologija	105
Bažnyčios istorija ir kanonų teisė	106
Homiletika	109
Logika ir moralės filosofija	110
Lenkų literatūros istorija	111
Visuotinė ir Rusijos istorija	112
Rusų literatūra ir kalba	115
Lotynų literatūra ir graikų kalba	116
Hebrajų kalba	117
Prancūzų kalba	117
Vokiečių kalba	118
MOKSLINIAI DARBAI	119
Dėstytojų moksliniai darbai	121
Vadovėlių rengimas	123
Pamokslų rinkinių rengimas	124
Straipsniai	125
Mokslo laipsnių suteikimas	126
Daktaro laipsnio suteikimas	129
AKADEMIJOS REFORMOS	134
Akademija ir seminarijų reformos	134
Akademijos iškėlimas į Peterburgą	140
Sudie, Tėvyne	144

IŠVADOS	148
PRIEDAI	150
Akademijos klierikų sąrašas	150
Akademijos personalo sąrašas	176
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	180
Naudoti archyvų ir bibliotekų rankraščių fondai	180
Skelbti šaltiniai	182
Literatūros sąrašas	183
TRUMPINIAI	190
SUMMARY	191
STRESZCZENIE	205
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	219
VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	230

PRATARMĖ

Pažinti ir įvertinti mūsų XIX a. istorinę būtį nėra paprasta ir lengva. Išnykus valstybei, besikeičianti visuomenė įgijo visai naujų bruožų, nebūdingų tradiciniam jos įvaizdžiui. Istorijos procesas atsiskleidžia dvylikių būdu. Tyrinėtojų atviresnis institucinis, arba valstybinis, lygmuo ir priešingai – sunkiau pažinti prisitaikančios ir besipriešinančios visuomenės modelį. Jo atvirumas iš esmės nėra tikras ir nesuponuoja tiesos suvokimo. Ypač skirtingai gali būti vertinamas požiūris į priverstinį būtiną veiksmą, nors ir atrodantį laisvą. Čia tradiciniai tiesos ir sveiko suvokimo kriterijai įgyja prieštarinę prasmę.

Lietuvos Katalikų Bažnyčios ir jos elito vaidmuo iki šiol nėra visiškai suvoktas ir ištirtas. Palankiu laikotarpiu atsirado galimybė atviriau pažvelgti į katalikų dvasinio elito ugdymą Vilniaus Romos katalikų dvasinėje akademijoje, kitaip tariant, į tą buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldo dalį, kuri ilgainiui, saugodama senąją tradiciją, sugebėjo inicijuoti ir skatinti moderniosios lietuvių tautos tapsmą. Krikščioniškojo universalizmo vertybėmis pagrįsta Katalikų Bažnyčios elito veikla ir vyraujant priešingoms caro valdžios nuostatoms bei įvairiems suvaržymams sudarė galimybę Katalikų Bažnyčiai išlaikyti ir didinti savo įtaką įvairialuomės visuomenės sąmonėjimui ir konsolidavimui. Elitas, taip pat ir daugelis kunigų, suvokė ne tik savo bažnytinę, bet ir politinę misiją. Netgi pats Katalikų Bažnyčios egzistavimas Rusijos imperijoje tuometinės valdžios buvo vertinamas ne tik tikiškinio, bet ir politinio akto įvaizdžio požiūriu. Šiuo atžvilgiu kiekviena veika tapdavo dvejopos regos objektu.

Deja, iki šiol nėra ištirtas labai gausus XIX a. Lietuvos teologinės minties palikimas. Manychiau, kad būsimeji jos tyrinėtojai papildys tai, kam šioje studijoje yra duodama kukli pradžia.

Beveik kiekvienas tyrinėjimas yra daugiau ar mažiau kolektyvinio darbo rezultatas. Be archyvų darbuotojų ar geranoriškos vyresniųjų kolegų pagalbos ir patarimų sunku būtų buvę parašyti šią monografiją. Tad pirmiausia norėčiau padėkoti darbo vadovui prof. habil. dr. Vytautui Merkiui, dr. kun. vyskupui Jonui Borutai SJ, prof. habil. dr. Antanui Tylai ir XIX amžiaus istorijos skyriaus bendradarbiams. Taip pat nuoširdžiai dėkoju Rusijos valstybinio istorijos archyvo darbuotojoms Serafimai Igorjevnei Varichovai, Lidijai Andrejevnei Levčenko ir Sankt Peterburgo centrinio valstybinio istorijos archyvo skaityklos vedėjai Natalijai Aleksandrovnai Čekmariovai.

Naudodamasis proga už paramą rengiant knygą spaudai norėčiau padėkoti Lietuvos atgimimo istorijos studijų vyriausiajam redaktoriui dr. Egidijui Motiekai ir redakcinės kolegijos nariui dr. Giedriui Subačiui. Už suteiktą galimybę pasinaudoti ikonografinė medžiaga dėkoju Lietuvos nacionalinio muziejaus direktorei Birutei Kulnytei ir šio muziejaus mokslinei bendradarbei Simonai Likšienei.